

Mainīgā darba vide pārtikas nozarē Covid-19 apstākļos

LAIMA BEROZA

Latvijas Darba devēju konfederācijas darba
aizsardzības eksperte

Eiropas Sociālā fonda projekts „Darba drošības normatīvo aktu praktiskās
ieviešanas un uzraudzības pilnveidošana”
Projekta mērķis ir uzlabot darba drošību, it sevišķi bīstamo nozaru uzņēmumos

Darba aizsardzības sistēma bīstamās nozarēs

Atbilstoši [Darba aizsardzības likuma](#) prasībām darba devējs izveido **darba aizsardzības organizatorisko struktūru:**

- ņemot vērā uzņēmumā nodarbināto skaitu un darbības veidu, ir jānorīko vai jāpieņem darbā viens vai vairāki darba aizsardzības speciālisti vai jānoslēdz līgums ar kompetentu speciālistu vai kompetentu institūciju.
- 2005.gada 8.februāra Ministru kabineta noteikumi Nr.99 „Noteikumi par komercdarbības veidiem, kuros darba devējs iesaista kompetentu institūciju” nosaka tos komercdarbības veidus, kuros darba devējs iesaista kompetentu institūciju, kompetentās institūcijas iesaistīšanas kārtību, kā arī gadījumus, kad darba devējs, veicot komercdarbību, drīkst neiesaistīt kompetentu institūciju.

Darba aizsardzības sistēma bīstamās nozarēs

www.lm.gov.lv/lv/darba-aizsardziba

Uzņēmumā strādā

1 – 11 darbiniekiem

1 – 249 nodarbinātajiem

uzņēmums ar 250 vai vairāk nodarbinātajiem

Darba aizsardzības organizācija

Darba aizsardzības speciālists ar pamatlīmeņa (160 vai 60 stundu) apmācību darba aizsardzībā un papildus apmācību 40 stundas

Darba aizsardzības speciālists ar 1. vai 2.līmeņa augstāko izglītību darba aizsardzībā (nodarbināts uz darba līguma pamata)

Kompetentā institūcija (juridiska persona, ārpakalpojuma sniedzējs)

Darba aizsardzības speciālists ar 1. vai 2.līmeņa augstāko izglītību darba aizsardzībā (nodarbināts uz darba līguma pamata)

Kompetentā institūcija (juridiska persona, ārpakalpojuma sniedzējs)

Divi vai vairāki darba aizsardzības speciālisti, no kuriem **vismaz vienam ir 1. vai 2.līmeņa** augstākā izglītība darba aizsardzībā . Pārējiem uzņēmuma darba aizsardzības speciālistiem nepieciešama vismaz pamatlīmeņa (160 vai 60 stundu) apmācība darba aizsardzībā

Kompetentā institūcija (juridiska persona, ārpakalpojuma sniedzējs)

Pārtikas nozares risku vērtējums, biežāk sastopamie riski

MK 660 «Darba vides iekšējās uzraudzības veikšanas kārtība» nosaka risku faktoru grupu iedalījumu: fizikālie, fiziskie, bioloģiskie, ķīmiskie, putekļi, traumatisma, psihoemocionālie/organizatoriskie. Ražošanā visbiežāk vienlaicīgi iedarbojās vairāki risku faktori vai to grupas, tādejādi pastiprinot to ietekmi uz darbinieka veselību.

Visbiežāk sastopamie risku faktori:

- **Traumatisma**, t.sk. mehāniskie – darbs ar rokas instrumentiem, aprīkojumu, to kustīgām daļām, iekārtām, slapja, netīra grīda;
- **Fizikālie** – paaugstināts troksnis, vibrācija, neatbilstošs mikroklimats (pazemināta/paaugstināta temp.), apgaismojums.

Pārtikas nozares risku vērtējums, biežāk sastopamie riski

Visbiežāk sastopamie risku faktori:

- **Ķīmiskie** t.sk. Putekļi – izejvielu putekļi (miltu, cukura, garšvielu) un ķīmiskās izejvielas, produktu sastāvdaļas, dezinfekcijas/ mazgāšanas līdzekļi;
- **Ergonomiskie** – darba pozas (ilgstoša sēdēšana/stāvēšana, bieža noliekšanās, darbs ar rokām, smagumu pārvietošana/ pacelšana virs plecu/galvas līmeņa);
- **Bioloģiskie** – mikroorganismi, baktērijas, arī Covid-19 saslimšana;
- **Psihoemocionālie/organizatoriskie** – darbs vienatnē/izolācijā, ilgas darba stundas, sezonas darbs, nesaskaņas kolektīvā, darba organizēšanas problēmas

Pārtikas nozares risku vērtējums, biežāk sastopamie riski, to izvērtējums

Risku vērtēšana, piedaloties darbiniekiem un arodbiedrību pārstāvjiem vai uzticības personām.

Darba vides risku faktoru mērījumi:

- **indikatīvie** (mikroklimats, apgaismojums, troksnis)
- **laboratoriskie** (troksnis, roku-plaukstu/visa ķermeņa vibrācija, ķīmiskās vielas/to maisījumi)

Rezultātu izvērtējums norāda konkrētā riska lielumu un ietekmi uz darbinieka veselību.

Darba aizsardzības pasākumu plāns.

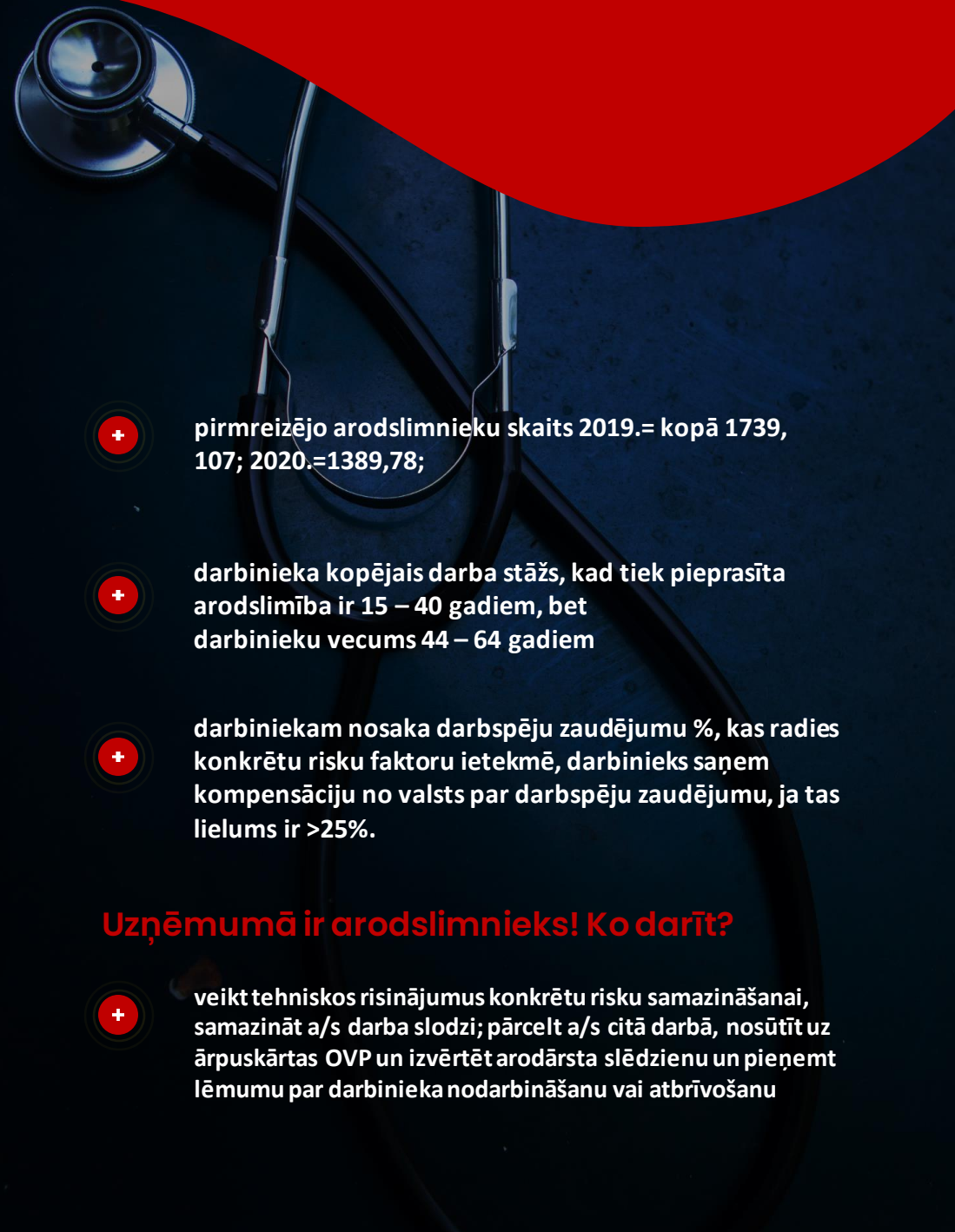
Arodsaslimšanas gadījumi pārtikas nozarē

Arodslimības ir atsevišķām darbinieku kategorijām raksturīgas saslimšanas, kuru cēlonis ir konkrēti darba vides riski.

Pārtikas nozarē raksturīgākās arodsaslimšanas:

- balsta-kustību;
- trokšņa;
- vibrācijas;
- putekļu;
- ādas slimības.

pirmreizējo arodslimnieku skaits 2019.= kopā 1739, 107; 2020.=1389,78;

darbinieka kopējais darba stāžs, kad tiek pieprasīta arodslimība ir 15 – 40 gadiem, bet darbinieku vecums 44 – 64 gadiem

darbiniekam nosaka darbspēju zaudējumu %, kas radies konkrētu risku faktoru ietekmē, darbinieks saņem kompensāciju no valsts par darbspēju zaudējumu, ja tas lielums ir >25%.

veikt tehniskos risinājumus konkrētu risku samazināšanai, samazināt a/s darba slodzi; pārcelt a/s citā darbā, nosūtīt uz ārpuskārtas OVP un izvērtēt arodārsta slēdzienu un pieņemt lēmumu par darbinieka nodarbināšanu vai atbrīvošanu

Uzņēmumā ir arodslimnieks! Ko darīt?

101
pārtikā

2274 - kopējais
nelaimes gadījumu
skaits 2019.g.

104
pārtikā

2013 - kopējais
nelaimes gadījumu
skaits 2020.g.

Nelaiimes gadījumi, statistika

MK 950 «Nelaiimes gadījumu darbā izmeklēšanas un uzskaites kārtība»:

Nelaiimes gadījums šo noteikumu izpratnē ir darba vietā vienas darba dienas vai maiņas laikā noticis ārkārtējs notikums, pēc kura personai radušies veselības traucējumi vai pastāv veselības traucējumu iestāšanās varbūtība (inficēšanās risks), vai iestājusies iesaistītās personas nāve.

Saslimšana ar infekcijas slimību uzskatāma par nelaimes gadījumu darbā tikai tad, ja šāda saslimšana ir saistīta ar konkrēti identificējamu ārkārtēju notikumu darba veikšanas laikā un šis notikums ir tiešā cēloņsakarībā ar nodarbinātā saslimšanu.

Nelaiemes gadījumi, PĀRTIKAS nozare

Raksturīgākie nelaimes gadījumu cēloņi pārtikas nozarē ir:

- paslīdēšana, pakrišana, aizķeršanās
- priekšmetu krišana/uzkrišana
- kontakts ar iekārtu kustīgām daļām, t.sk. nažiem.

Nelaiemes gadījumus izraisa:

- nepietiekoša darbavietas uzraudzība
- bīstama darba vide
- nepietiekoša darbinieka uzmanība vai nedroša rīcība darba procesā

Nelaiemes gadījumu izmeklēšana uzņēmumā jāveic arī attālināta darba apstākļos, ceļu negadījumos, ārvalstīs notikušie, ar sportistiem

- NG neizmeklēšana, to slēpšana, tiek piemēroti administratīvie sodi

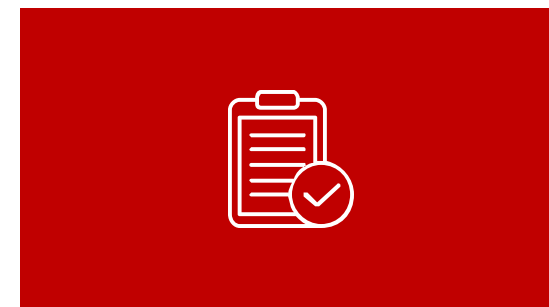
Darba aizsardzība un tās veikšanas iespējas citādāk

Darba vides riskos novērtēt arī epidemioloģiskos riskus

Sagatavot darba aizsardzības plānu, ietverot tajā epidemioloģiskās drošības pasākumus vai sagatavot atsevišķu pasākumu plānu epidemioloģiskās drošības nodrošināšanai

Veikt instruktāžu darba aizsardzībā:

- klātienē
- tiešsaistē (ZOOM vai cits), nodrošinot tās dokumentēšanu ar ekrānšāviņu, visiem dalībniekiem ieslēdzot ekrānus un tad nodrošinot dokumentēšanu instruktāžu žurnālā
- individuāli klātienē vai attālināti, izmantojot e-vidi un e-parakstu

darbinieki

darba vide

atbildīgā persona

Epidemioloģiskā drošība darba vidē

<https://covid19.gov.lv/atbalsts-sabiedribai/ka-drosi-rikoties/covid-19-izplatibas-ierobezosanas-pasakumi>

Vispārējie drošības pasākumi

Katra persona:

- ievēro vispārējās epidemioloģiskās drošības prasības un drošības protokolus vai rekomendācijas; vakcinējas
- samazina savus kontaktus, lūdz arī citus ievērot drošības protokolus, distancējas un nepulcējas, pareizi valkā sejas maskas (no 25.01. tikai medicīniskās maskas vai FFP2 respiratorus), vēdina telpas, dezinficē rokas un nodrošina dezinfekcijas līdzekļu pieejamību;
- ievēro izolācijas, mājas karantīnas un pašizolācijas nosacījumus;
- novērš inficēšanās riskus apkārtējiem.

Prasības darbiniekiem

Personas, kurām ir vakcinācijas, balstvakcīnas un/ vai Covid-19 pārslimošanas sertifikāts

- Darbs klātienē ar darba devēja norīkojumu, lai nodrošinātu darba nepārtrauktību, ja to nevar veikt attālināti.
- Klātienē (vietās, kur ir vairāk par vienu personu) visi pareizi valkā sejas maskas (no 25.01. -FFP2 respiratori/ medicīniskās sejas maskas).
- Pēc 15. februāra nosaka sertifikāta derīguma termiņu. Sertifikāta derīgumu sāk skaitīt nākamās dienas pēc primārās vakcinācijas kursa pabeigšanas datuma.
- Balstvakcinācijas sertifikātam šobrīd nav noteikts derīguma termiņš.

Personas, kurām nav vakcinācijas un/ vai Covid-19 pārslimošanas sertifikāta

Klātienē (vietās, kur ir vairāk par vienu personu) visi pareizi valkā sejas maskas;

Privātajā sektorā:

- Visiem nodarbinātajiem, kuri strādā klātienē (jeb ārpus savas dzīvesvietas) no 2021. gada 15. decembra jāuzrāda Covid-19 vakcinācijas vai pārslimošanas sertifikāts.
- Valsts, pašvaldību iestādēs un valsts un pašvaldību kapitālsabiedrībās:
Visiem nodarbinātajiem no 2021. gada 15. decembra jāuzrāda Covid-19 vakcinācijas vai pārslimošanas sertifikāts neatkarīgi no nodarbināto darba pienākumu pildīšanas veida – attālināti vai klātienē..

Darba vide pandēmijas situācijā

- Darba devējs organizē darbu tā, lai **darba pienākumus klātienē veiktu tikai** tie darbinieki, kuri nodrošina **darbu nepārtrauktību** un **nevar to veikt attālināti** savā dzīvesvietā.
- Darba devējs darbu klātienē organizē, lai **samazinātu inficēšanās riskus** darba vietā un risku pakalpojuma saņēmējiem.
- **No 2021. gada 15. decembra** vakcinācijas vai pārslimošanas sertifikātam jābūt **visiem darbiniekiem, kuri veic darba pienākumus klātienē** (arī tiem, kuri nestrādā paaugstināta riska apstākļos), tostarp brīvprātīgajiem un personām ar ārpalpojuma līgumiem. Darba devējs **nepieļauj** darbiniekus veikt darba pienākumus **klātienē**, ja darbinieks nav uzrādījis vakcinācijas vai pārslimošanas sertifikātu.
- **birojā darbam klātienē darba devējs informē par drošības pasākumiem**, par sapulču formu, nodrošina ar dezinfekcijas līdzekļiem, individuāliem aizsardzības līdzekļiem, to lietošanu, u.c.
- **ražošanas vidē – izstrādā un ievēro drošas darba vides nosacījumus**, ievērojot tehnoloģijas, epidemioloģisko un darba drošības prasības, par to informē, apmāca, instruē nodarbinātos.
- Lai mazinātu Covid-19 izplatības riskus, **darba devējs var organizēt** visu klātienē strādājošo darbinieku (tai skaitā pilnībā vakcinētu vai pārslimojušu) Covid-19 testēšanu jeb tā saukto **skrīninga testēšanu**. Šādā gadījumā Covid-19 testēšanas izmaksas sedz no darba devēja līdzekļiem
- <https://www.lm.gov.lv/lv/jaunums/informativs-materials-darba-devejiem-0>

Izmaiņas izolācijas un mājas karantīnas laikos

Vakcinēti (primārā vakcinācija vai balstvakcinācija) vai pārslimojuši cilvēki, kuri noteikti kā kontaktpersonas:

- atrodas mājas karantīnā 10 dienas;
- vai pēc iespējas ātrāk veic testu laboratorijā vai testēšanas punktā, ja testa rezultāts negatīvs, var turpināt veikt darba pienākumus, 10 dienas lietojot FFP2 respiratoru bez vārsta un 3. vai 4.dienā veicot atkārtotu testu (negatīvs);
- vai var turpināt veikt darba pienākumus, katru rītu septiņas dienas veicot negatīvu ātro antigēna paštestu.

<https://covid19.gov.lv/aktualites/sabiedriskas-vietas-bus-javalka-mediciniskas-sejas-maskas-vai-respiratori-izmainas>

<https://www.vm.gov.lv/lv/jaunums/sabiedriskas-vietas-bus-javalka-mediciniskas-sejas-maskas-vai-respiratori-izmainas-izolacijas-un-majas-karantinas-laikos>

Izolācijas laiks Covid-19 pozitīviem cilvēkiem:

- izolācijā var doties arī pēc pozitīva Covid-19 paštesta, darba pienākumus var atsākt pildīt 8. dienā, ja vismaz 24 stundas nav bijuši saslimšanas simptomi;
- nodarbinātiem sabiedrībai kritiskās nozarēs jāievēro 3 dienu izolācija un, ja vismaz pēdējās 24 stundas nav slimības pazīmju, jāveic laboratorisks tests, ja testa rezultāts negatīvs, tad drīkst atgriezties darbā klātienē.
- Šajos gadījumos 10 dienas pēc inficēšanās apstiprināšanas jālieto FFP2 respirators un jāizvairās no ciešiem kontaktiem ar citiem cilvēkiem.

Atbildīgā persona

Atbilstoši Ministru kabineta normatīvo aktu prasībai, darba devējam norīkot atbildīgo personu, kas pieņem lēmumus situācijās, kas saistīti ar Covid-19 izplatības ierobežošanas pasākumiem un iekšējās kontroles sistēmas epidemioloģiskās drošības pasākumu īstenošanai atbildīgo personu tirdzniecības vietā.

Par epidemioloģisko prasību ievērošanu atbildīgā persona nodrošina pakalpojuma sniedzējiem un saņēmējiem, darbiniekiem, citām personām, kas atrodas pakalpojuma sniegšanas vietā, pieejamu un saprotamu informāciju par epidemioloģisko drošības prasību ieviešanas un izpildes kārtību, sniegt informāciju pārbaudes veicējiem par epidemioloģiskām drošības prasībām un to ievērošanu.

Vakcinācijas sertifikāta dokumentēšana

Informatīvs materiāls darba devējiem, VDI materiāls,
<https://www.vdi.gov.lv/lv/jaunums/informativs-materials-darba-devejiem>

- Darba devējam ir likumīgas tiesības iegūt **informāciju par klātienē nodarbinātajiem** darbiniekiem, lai organizētu darba gaitu un ievērotu epidemioloģiskās drošības prasības.
- Darbiniekam, kurš darbu veic klātienē, nav iespējams atteikties sniegt informāciju par to, vai viņš atbilst kādam no kritērijiem (vakcinēts, revakcinēts, testēts vai izslimojis), atsaucoties uz sensitīviem personas datiem. Likums šobrīd uzliek par pienākumu darba devējam to pārbaudīt un dokumentēt, ievērojot **minimizācijas principu**.
- Sertifikātus nav nepieciešams kopēt un uzglabāt.

Atbildības

- **Likuma "Par ārkārtējo situāciju un izņēmuma stāvokli"** 21. pants paredz, ka par ārkārtējās situācijas laikā noteikto ierobežojumu vai aizliegumu pārkāpšanu piemēro naudas sodu: fiziskajai personai no 10 līdz 2000 eiro; juridiskajai personai: no 140 līdz 5000 eiro.
- **Atbildība par epidemioloģisko prasību neievērošanu** ir noteikta Epidemioloģiskās drošības likuma (turpmāk – Likums) 37.5 pantā, kas nosaka, ka **par epidemioloģiskās drošības prasību pārkāpšanu**, ja tas var radīt risku cilvēku veselībai, **piemēro naudas sodu fiziskajai personai no divām līdz četršimt naudas soda vienībām, bet juridiskajai personai – no divdesmit astoņām līdz tūkstoš naudas soda vienībām.**
- **Darbinieka civiltiesisko atbildību regulē Darba likuma** 86. pants, kurā teikts: "Ja darbinieks bez attaisnojoša iemesla neveic darbu vai arī veic to nepienācīgi, vai citādas pretiesiskas, vainojamas rīcības dēļ ir nodarījis zaudējumus darba devējam, darbiniekam ir pienākums atlīdzināt darba devējam radušos zaudējumus. Ja zaudējumi darba devējam nodarīti ar darbinieka ļaunu nolūku vai tādas viņa pretiesiskas, vainojamas rīcības dēļ, kas nav saistīta ar nolīgtā darba veikšanu, darbinieks atbild par visiem darba devēja zaudējumiem.«
- **Darba aizsardzības likumā** ir noteikta atbildība par darba aizsardzības prasību neievērošanu.
- VI nodaļa
Administratīvie pārkāpumi darba aizsardzības jomā un kompetence administratīvo pārkāpumu procesā

Kāda ir atšķirība starp sejas masku, medicīnisko masku un respiratoru?

Sejas maskas:

- ⚠ Maskas lietošana var mazināt risku lietotājiem, inficēties ar vīrusu vai izplatīt to citiem cilvēkiem, tomēr to aizsardzības līmenis un efektivitāte nav novērtēta un līdz ar to nav zināma un garantēta;
- ⚠ Neaizsargā maskas lietotāju pret vīrusiem vai baktērijām;
- ⚠ Vairākkārt lietojama ~ 30 – 50 reizes, mazgājama temperatūrā 60C.

Medicīniskās maskas:

- ⚠ Cilvēkiem, kuri inficēti ar Covid-19, vai ar izdomām par inficēšanos;
- ⚠ Mazina vīrusa izplatību citiem cilvēkiem;
- ⚠ Neaizsargā maskas lietotāju pret vīrusiem vai baktērijām;
- ⚠ Vienreizlietojama, jāizmet pēc 2 stundu lietošanas.

Respiratori:

- ⚠ Rekomendē Veselības aprūpes darbiniekiem;
- ⚠ Aizsargā pret gaisā un šķidrumā esošajām infekcijām;
- ⚠ Jāizmet gadījumos, kad bojāts vai kļūst netīrs.

Maska respirators bez vārsta, filtrācijas pakāpe FFP2

Materiāls 4-5 slāņi, filtrēšanas efektivitāte vairāk nekā 95%, ar sprādzi deguna zonā un gumijas siksnām ap ausīm. Ieteicamais lietošanas ilgums ir 3-8 stundas. var būt vienreizlietojami (NR) vai atkārtoti lietojami (R)

Prasībām atbilstoši un novērtēti respiratori ir marķēti ar šādu informāciju:

1. CE markējums
2. Paziņotās iestādes numurs- iestādes apzīmējums ar četru zīmju kodu no ES paziņoto iestāžu datu bāzes NANDO, piemēram, NB 0033 (Francijas paziņotā iestāde AFNOR Certification)
3. Ražotāja nosaukums vai preču zīme
4. Modela numurs vai nosaukums
5. Respiratora klase (FFP1, FFP2, FFP3) ar papildu kodu: NR- vienreizējai lietošanai vai R- atkārtotai lietošanai
6. Piemērotā standarta numurs un gads

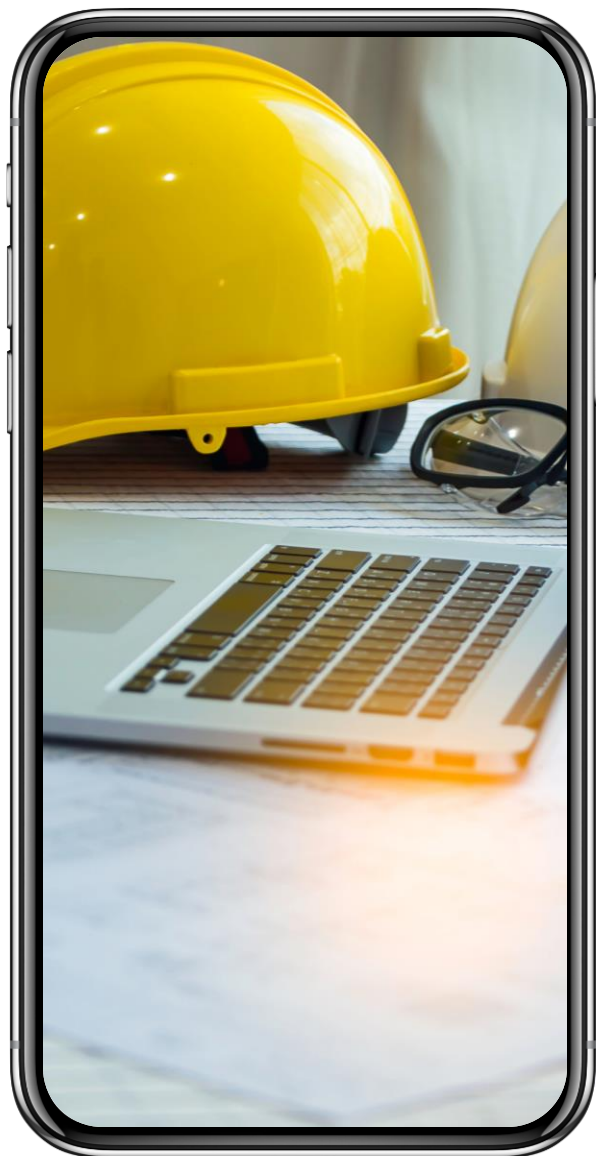
PIEVENOTS INSTRUKCIJĀ VAI UZ IEPAKOJUMA:

Glabāšanas ilgums plauktā (gggg/mm)
Ražotāja norādījumi par preces pareizu lietošanu un uzglabāšanas apstākļiem

Videonovērošana darba vidē

- Strādāju nelielā darbnīcā, remontēju datorus, esmu vienīgais darbinieks. Darbnīcā ir uzstādīta videokamera, kas novēro visu nelielo telpu – ieeju, klientu zonu un manu darba vietu. Kamera ir ieslēgta visu laiku, un es jūtos neomulīgi, jo mani novēro deviņas stundas, no pulksten 10 līdz 19, arī tad, kad ēdu pusdienas. Vienīgie brīži, kad mani nenovēro, ir tualetes apmeklējums... Vai darbinieku drīkst novērot visu laiku, vai tas neaizskar viņa privātumu?
- **Darba aizsardzības likums** paredz, ka reizi gadā katrā uzņēmumā jāveic darba vides risku novērtējums. “Ja šajā novērtējumā ir konstatēts, ka darba vietā pastāv konkrēti riski, tad novērošanas kameru uzstādīšana ir pamatota. **Darba aizsardzības likumā tiešā veidā nav paredzēta videonovērošana. (VDI)**
- **Videonovērošana ir jāveic, ievērojot samērīgumu.** Jājautā, kādam mērķim ir uzstādīta kamera. To var uzlikt pie ieejas, drošībai pret zādzībām un ielaušanos. Tās nevar tikt uzstādītas, **tikai atsaucoties uz vispārēju argumentu** par iespējamiem apdraudējumiem personu dzīvībai, veselībai vai īpašuma aizsardzībai.
- Videokameras nedrīkst uzstādīt darbinieku kabinetos un privāta rakstura telpās, tualetēs. Aizliegts ierīces izvietot bez darbinieku informēšanas un izmantot slēptās miniatūrās kameras, ja vien normatīvie akti tieši nepieļauj to izmantošanu (Datu valsts inspekcija).

KONSULTĀCIJAS
darba aizsardzības
jautājumos

Laima Beroza

LDDK darba aizsardzības eksperte

Telefons

29471506

E-pasts

laima.beroza@loddk.lv

